

Summary. The paper observed peculiarities of the famous literary tradition – the picaresque narrative – in the work of a French writer Romain Gary. His novel «Charge d'âme» (1977) is chosen as the main object of the study. It was written in American English in 1973. Four years later Gary did not only made the author's translation, but reworked the text into French. «Charge d'âme» is a part of the novelistic cycle «Le Frère Océan» that includes also the novel «La Tête coupable», whose protagonist Marc Mathieu, an outstanding scientist, is the main character in «Charge d'âme» too. That's why «La Tête coupable» served as an additional text for studying the transformation of the picaresque type by Gary. The writer's innovations of the traditional literary character are explained both by the specifics of the author's creative thinking and by the historical and literary context.

The «Charge d'âme»'s analysis confirms the significance of the means of comic for Gary. Relying on the provisions of the writer's theoretical essay «Pour Sganarelle», the article explains appearing numerous picares in his novels: by Gary, the humor and satire with a picaresque character permit to express in the best way the main problems and disadvantages of the 20-th century. The plotline of the novel represents an uchronia's genre because the scene is laid after 1977 in an alternative history. It enables R. Gary to introduce the original variation of the picaresque: intellectual, psychologically complicated and restless. If traditional picaresque was absorbed in his own material problems, Mathieu suffers because of the «hypertrophy of conscience». After developing new innocuous fuel using energy of a dead human soul for the benefit of the humanity, he gets aware soon that his discovery will be used in the struggle for the world's power. He tricks too (transmission of information to all superpowers, mockery at the government spies etc.) but he becomes rather the tragic black humor's hero.

Key words: tradition, picaresque novel, picaresque, Gary, uchronia.

Отримано: 17.08.2014 р.

УДК 821.112

Сав'юк А.М.

ГЕОКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС ТВОРЧОСТІ ЛЕОПОЛЬДА ФОН ЗАХЕР-МАЗОХА

Стаття присвячена дослідженню геокультурного та історико-літературного контексту творчості Леопольда фон Захер-Мазоха (кінець XIX – початок XX ст.). Простежено витоки художньої естетики австрійського письменника; окреслено розвиток німецькомовної літератури кінця XIX ст., проаналізовано мультикультурний феномен Галичини та явище «української німецькомовної прози».

Ключові слова: мазохізм, Захер-Мазох, історико-літературний, геокультурний контекст, німецькомовна проза, реалізм, модернізм.

Постановка проблеми. XIX ст. у розвитку німецько-австрійського письменства характеризується «нерівністю» в естетиці та культурній інтенсивності: літературне піднесення на початку (Бідермаєр) та в кінці століття («Молодий Відень») увиразнило відносно затишшя від 30-х до 90-х рр. На час формування творчого світогляду Л. ф. Захер-Мазоха Бідермаєр як виразник не тільки найвищих літературних зразків, а й австрійської національної ідентичності відійшов у минуле. Натомість нова естетика модернізму в австрійській літературі ще не вкоренилася.

Аналіз останніх досліджень. Новітній «рецепційний» літературознавчий доробок, присвячений творчості Л. ф. Захер-Мазоха, на жаль, залишається досить скромним. Національна ідентичність художнього світу та геокультурна парадигма прози австрійського письменника цікавила таких українських дослідників, як М. Вальо [1], А.-Г. Горбач [2] та ін. Літературознавчий поетикальний та ідейно-художній аналіз здійснювали Д. Затонський [3], Є. Нахлік [7], Л. Цибенко [12], А. Чернооченко [13] та ін. Компаративістичним зіставленням творчості Л. ф. Захер-Мазоха та Е. Єлінек присвячені розвідки Ф. Штейнбука [14]. Російська дослідниця Л. Полубояринова розглядає реалістичні та модерністські тенденції прози Л. ф. Захер-Мазоха [8; 9].

Мета статті. Не зважаючи на наявні новітні літературознавчі дослідження творчості Л. ф. Захер-Мазоха (після 90-х рр. XX ст.), дискурс його прози є досить послабленим, адже практично все XX ст. феномен Мазоха хибно трактувався у світлі девіантної сексуальності і асоціювався радше зі сферою психіатрії, аніж літературознавства. Відповідно й художня цінність творів австрійського письменника через упереджене до них ставлення була закрита для читача. Власне метою нашої статті є реінтерпретація творів Мазоха через дослідження геокультурного та історико-літературного контексту його творчості, встановлення витоків художньої естетики, окреслення розвитку німецькомовної літератури кінця XIX ст., аналіз мультикультурного феномену Галичини.

Виклад основного матеріалу. У зв'язку з тим, що Австрія у XIX ст. (у межах Габсбурзької імперії) в культурному значенні трактувалася маргінально – як провінція (по відношенню до Німеччини як центру), то й література австрійська, що характеризувалася значним поступом у першій половині XIX ст. (завдяки в основному творчості Франца Грільпарцера), в Європі і в самій Німеччині сприймалася як частина літератури німецької.

Власне, німецькомовність текстів австрійської літератури другої половини XIX ст., а також ряд геополітичних, історіософських і культурологічних обставин спричинили численні дискусії довкола факту існування австрійської літератури як такої. Цій проблемі навіть присвячено окрему літературознавчу розвідку Дмитра Затонського під промовистою назвою «Чи існує австрійська література?» (1978) [3].

Як зауважує польський літературознавець Марія Кланська, прикметник «австрійський» на означення письменника наприкінці XIX ст. «окреслив би тільки державну приналежність, натомість якщо йдеться про національну, більшість авторів самоідентифікувалася б, згідно з тогочасною практикою, як німці – австрійські громадяни, кілька би визнали себе слов'янської національної свідомості, не бракувало би й таких, що окреслили б себе євреями» [16, 8]. Під поняттям «австрійська література» ми розуміємо сукупність літературних творів (німецькою та в малому відсотку – австрійською мовами), написаних на території сьогоденної чи історичної Австрії. Хоча, безперечно, австрійську літературу практично неможливо (і не потрібно) відділяти від німецької, зважаючи на потужний культурний та історичний взаємообмін.

Загалом розвиток тогочасної австрійської літератури та культури визначався винятковим геополітичним становищем Австрії, яка була ядром багатонаціональної імперії Габсбургів, а також тим, що упродовж усього XIX-го ст. із поперемінним успіхом у межах монархії вибухали національні рухи за незалежність, що сприяли зростанню національної самоідентифікації окремих народів, а, відповідно, розвитку національних літератур, які в свою чергу впливали на австрійську.

Наближення кінця XIX ст. провокує у Західній Європі кризові мілєніумні настрої, підігріті напруженими історичними обставинами та зміною суспільного світогляду. Ці настрої, заломлюючись через філософічну думку, відзеркалилися у естетиці Артура Шопенгауера, «філософії життя» Фрідріха Ніцше, концепції інтуїтивізму Анрі Бергсона, а також у філософських ідеях таких мислителів, як Ернст Мах, Франц Brentano, Едмунд Гуссерль та ін., які в свою чергу справили значний вплив на розвиток художньо-мистецьких ідей Австро-Угорщини кінця XIX-го ст.

На нашу думку, такі ключові риси, як естетика песимізму, метафізика волі та ключовий фактор мотивації наближають героїв творів Л. ф. Захер-Мазоха саме до філософського світогляду Артура Шопенгауера (1788-1860), заснованого на волюнтаризмі (невідворотна «світова воля» і людська «воля до життя»), а також на песимізмі. Ці філософії «цементують» світоглядний уклад творів Леопольда фон Захер-Мазоха та набувають специфічного авторського вияву, почасті еротичного, іронічного та саркастичного. «Шопенгауєрівське начало» простежується і в таких засадничих світоглядних рисах творчості Леопольда фон Захера-Мазоха як усе визначаюча танатологічна кипуча пристрасть, отождоження людини та дикої некерованої стихії, відсутність штучності чи антиприродності (тобто надмірного літературного естетизму) у змалюванні дійсності. Окрім того, на сторінках твору «Венера в хутрі» письменник називає жінок «священними мавпами Бенареса» [4, 168], що насправді є метафорою Артура Шопенгауера. Тим самим Леопольда фон Захера-Мазох підкреслює філософсько-світоглядне суголосся із естетикою німецького мислителя.

Також свідченням сильного впливу Шопенгауера на творчість австрійського автора може бути стаття сучасника Леопольда фон Захера-Мазоха – Ніколая Михайловського «Палиця з двома кінцями» (у 7 томі «Отечественных записок» за 1877 р.), де твори письменника названо «ілюстрацією темної філософії Шопенгауера», і тонко підмічено характерну світоглядну рису Мазоха-автора: «філософія Шопенгауера переплітається у Захер-Мазоха з деякими народними уявленнями і власне це переплетення становить чи не найцікавішу грань його творів. У ньому, між іншим, і слід шукати відповіді на питання про те, де Захер-Мазох свій – в Галичині чи в Німеччині» [6, 220].

Німецькомовну літературу на передову європейську арену введе в 90-х рр. XIX ст. авторська група «Молого Відня» в особах Гуго фон Гофманстала (1874-1929) та Артура Шніцлера (1862-1931). Натомість творчий феномен Л. ф. Захер-Мазоха визрівав та розгортався на попередньому етапі розвою австрійської літератури (60-80-ті рр. XIX ст.), що знаменувався відносним «затишшям». Наприклад, автори-сучасники Мазоха, зокрема ті, що жили в Граці, практично забуті в літературних колах (Роберт Хамерлінг (1830-1889), Петер Розеггер (1843-1918) та ін.), оскільки у своїй творчості орієнтувалися на вузькі неактуальні теми.

На той час в австрійській літературі панують реалістичні тенденції, що простежується на прикладі творчого набутку Людвіга Анценгрубера (1839-1889), Марії фон Ебнер-Ешенбах (1830-1916), Фердинанда фон Заара (1833-1906), Якоба Юліуса Давіда (1859-1906) та ін. Проте поступо-

во у літературу проникають такі художні течії, як неоромантизм, імпресіонізм, символізм, меншою мірою натуралізм.

Австрійська література другої пол. XIX ст. розвивалася, на нашу думку, під впливом двох ключових факторів: 1) внутрішньополітичні та соціальні, а також культурні протиріччя (головно між Німеччиною та Австрією); 2) мультикультуральний взаємовплив народностей, що входили до складу Австро-Угорської імперії. І обидва ці фактори є визначальними в ідейно-естетичній парадигмі творчості Л. ф. Захер-Мазоха.

Внутрішньополітичні, соціальні та культурні протиріччя. Як уже зазначалося, на 60-ті рр. XIX припадає тотальний культурний штиль Австрії, що значною мірою детермінувався політичною кризою, спричиненою в свою чергу активною дискусією з приводу можливого об'єднання Німеччини, а також темою програної війни з Прусією 1866 р. По суті, ці події стали передумовами майбутнього краху Дунайської імперії.

Австрія передчувала «розрив» із Німеччиною, який практично означав відтиснення Австрії в політичному, територіальному, а в певному сенсі і в культурному плані на маргінеси тогочасної Європи. І це передчуття присмерку імперії якнайповніше відбилася в тогочасній літературі, свідчення чого можна простежити у творчості Роберта Музіля, Йозефа Рота, Карла-Еміля Францова та ін. Загалом уся подальша австрійська література тісно пов'язана із темою розпаду імперії, «замішана на «розпаді імперії», за словами Д. В. Затонського [3, 239].

У другій половині XIX-го ст. у культурних колах Австрії толерувалося і навіть вважалося модним германофільство. Відповідно Л. ф. Захер-Мазох, пропагуючи слов'янську культурну поліетнічність, був приречений на критику як опозиціонер німецько-пруського центру і прихильник політичного та духовного союзу з багатонаціональними маргінесами імперії. Власне оця актуальна на той час позиція «австрійське – німецько-пруське» активізує історичний дискурс ранньої п'єси Л. ф. Захер-Мазоха «Вірші Фрідріха Великого» (1864), у якій пропагується ідея австрійської національної ідентичності.

Складовими важливою для тогочасної літератури концепції «германофільства» в Австрії, були, на думку російської дослідниці Лариси Полубояриної, «тезис про культурну гомогенність німецькомовного регіону; опертя на традиції німецької класики (в першу чергу в особах Гете і Шиллера); сповідування бюргерської моралі; реалізм в літературі» [8].

Ідеальними зразками втілення всіх вищеперелічених ознак німецько-пруської ідеології виступили найсолідніші літературно-художні журнали, такі, як берлінські «Salon» і «Deutsche Rundschau», гамбурзький «Grenzboten», лейпцізький «Gartenlaube» та ін. Зразком художньої прози, яка мала всі ознаки німецько-пруського реалістичного дискурсу можна вважати роман Густава Фрайтага «Дебет і кредит» (1854), в якому німці змальовані надкультурною «месіаністичною» нацією, що несе світло цивілізації на Схід.

Також великі літературні перспективи відкривалися перед тими авторами, яким вдавалося вписатися в концепт «німецької культури», бюргерської естетики, традиції реалістичного письма (австрійка Марія фон Ебнер-Ешенбах (1830-1916), швейцарські письменники Готфрід Келлер (1819-1890) та Конрад Фердинанд Майер (1825-1898) та ін.). Зрозуміло, що за такими досить заангажованими неписаними законами Л. ф. Захер-Мазох загалом не мав шансу потрапити в тогочасний літературний канон, з його уподобаннями антицентризму, сексуальної епатажності та легким відхиленням від строго реалістичної манери письма.

Мультикультуральний взаємовплив народностей Австро-Угорської імперії. Загроза чужорідного іонаціонального «вторгнення» в монолітний літературний корпус німецько-бюргерської естетики реалізму поводувала дуже обережний підхід до творчості письменників-вихідців із маргінесів Габсбурзької імперії, художній світогляд яких був позначений печаттю мультикультуралізму. Австро-Угорська монархія становила собою поліментальний та полікультурний візерунок західноєвропейських та слов'янських народів. Відповідно в 1772-1918 рр. літературні тексти на цій території писалися як мінімум п'ятьма мовами: польською, німецькою, русько-українською, гебрейською та їдиш.

Як слушно зауважує германіст Юрій Прохасько, характерною рисою мультикультуралізму Галичини є те, що жодна із культур, які взаємовпливали в межах крайньої східної провінції Австро-Угорської імперії, «не творилася тут у своїй цілісності і самодостатності: всі-бо вони були, своєю чергою, лише більшими чи меншими за обсягом частковими репрезентаціями ширших систем «національних культур» [10]. І подібно до того, як в Австро-Угорській монархії в межах одних кордонів поєдналися ментальності народів Західної та Східної Європи, утворюючи цікавий культурний дистиллят, так і в самому Л. ф. Захер-Мазоху поєдналися два світоглядно-національні начала. За своєю природою галицько-австрійський письменник сам був мультикультуральним космополітом, чим, на нашу думку, випереджував своїх сучасників на добрих півстоліття.

Наскрізна ідея міжнаціональної культурної толерантності в межах відносно лояльної Габсбурзькій монархії розгортається вже у двох ранніх історичних романах Леопольда фон Захер-Мазоха («Граф Донской», 1858 (про польське повстання 1846 р.), «Емісар», 1864 (про березневу революцію 1848 р.) і в його програмній передмові до першого номеру журналу «Die Gartenlaube», засновником, головним редактором і видавцем якого виступав сам Мазох. Проте варто зауважити, що якщо у цих ранніх творах міжнаціональна культурна толерантність виносилася як програмна тема, а навіть ідея, то з еволюцією творчого світогляду Леопольда фон Захер-Мазоха доводиться вже говорити про прояв дискурсивної поліфонії мультикультуралізму. Причём оця дискурсивна поліфонія мультикультуралізму переходить із площини сюжетності та образності у ідею-концепцію між рядками, набуваючи латентного виразу. Проте, незважаючи на цю формально прихованість, галицький мультикультуралізм стає світоглядною домінантою творчості Леопольда фон Захер-Мазоха («Малий Адам», «Саша і Сашка», «Василь Гимен», «Сераф», «Рай над Дністром», «Дон Жуан з Коломиї» та ін).

Галичина в силу геокультурних обставин завжди виконувала функцію посередника між греко-візантійським Сходом та латинським Заходом, тому цілком закономірним є той факт, що «...багатонаціональні витоки мирно проникали у творчість німецькомовних письменників Австрії, у її культуру в цілому» і «слов'янське не просто оточувало німецькі області, і не просто слов'яни жили серед німецькомовного населення цих областей: слов'янське було природнім субстратом, шаром-підґрунтям всієї культури в цілому» [5, 7]. Прикладом цього може слугувати хоча б той факт, що галицька тема в німецькомовній прозі почала з'являтися вже з 40-х рр. XIX ст. (хоча й у контексті польської боротьби за незалежність).

Загалом же новоприєдані галицькі терени (нім. *K nigreich Galizienund Lodomerien*) із кінця XVIII ст. в очах німецькомовного реципієнта культури набували статусу «дикої Сарматії», «джунглів у центрі Європи» (Гуцульщина) та окреслювалися двоюко: з одного боку, через категорії економічної та цивілізаційної відсталості, з іншого ж – через полікультурну колоритність та екзотизм. Хоча, обидві візії є взаємовизначальними. Власне оце зачудування Галичиною та Гуцульщиною породить неоромантичну полікультурну візію, співмірну із окремим літературним топосом («мала батьківщина», «гуцульська атлантида», «галицький П'ємонт», «передмур'я християнства» та ін.), що в літературі набуде найрізноманітніших художніх проєкцій та породить низку мітів та стереотипів. Скажімо, польський германіст Марія Кланська зауважує, що величезна кількість авторів, порушуючи тему Східної Галичини, витворюють стереотипи поляка як шляхтича, русина (українця) як хлопа, жиди (єврея) найчастіше як міщанина [16, 12].

У Галичині навзаєм твори австрійських письменників читалися (як і в німецькомовному просторі твори вихідців-галичан) «як частина спільного культурного надбання», за словами літературознавця Стефана Кашинського. Так письменники Марі фон Ебнер-Ешенбах, Леопольд Захер-Мазох чи Карл Еміль Францоз «писали про поляків в Галичині – правда, не завше позитивно, але можна було з ними сперечатися на шпальтах віденських, львівських чи краківських газет» [15, 219].

Варто також зазначити, що полікультурність та національна мозаїка Галичини, що відбилися у літературних текстах тієї доби, тісно пов'язані із трактуванням Австро-Угорщини як «золотого віку» історії та Франца Йозефа як «тата» народів. Відповідно і Захер-Мазох, піддаючись впливу цього міфу, змальовує рідну йому Галичину як безтурботну колоритну Аркадію.

Поширеність та актуальність протягом значного проміжку часу в німецькомовній літературі теми Галичини, у тому числі й українських реалій, породила поняття «української школи в австрійській літературі», до авторів якої дослідник Петро Рихло залічує вихідців з Буковини (Е. Р. Нойбауер (1828-1890), Л. А. Сімігнович-Штауфе (1832-1897), К. Е. Францоз (1848-1904), Грегор фон Реццорі (нар. 1914)) та Галичини (Л. ф. Захер-Мазох (1836-1895), Йозеф Рот (1894-1939), Роза Планнер-Петелін (Гедя Цеклер, (1900-1969), частково Манес Шпербер (1905-1984) [11]. Проте важливим є той факт, що не саме походження вище перелічених авторів є визначальним у приналежності їх до «української школи в австрійській літературі» чи формування ними «галицького поля» тематики, а власне фабульність, образність творів та авторський художній світогляд. Більша частина цих письменників, за словами Петра Рихла, «проявляла невідомий інтерес до життя українців як до одного з основних етносів східних провінцій Габсбурзької монархії, його фольклору, побуту й звичаїв, намагалася показати історично правдивий, позитивний образ українця, окреслюючи такі риси його характеру, як доброзичливість, працелюбність, благочестя, ненависть до гноблення, прагнення до волі й незалежності» [11].

Безперечно, описаний образ українця-русина загалом має стереотипний характер, що, на нашу думку, пов'язане з, по-перше, міжетнічним толеруванням у межах Габсбурзької імперії та пов'язаним із цим міфом «золотого віку» Австро-Угорської імперії, а по-друге, – із сентиментами авторів до того народу, в культурному середовищі якого вони народилися, а то й вихову-

валися. Власне, такими позитивним постають русини-українці у повісті Леопольда фон Захер-Мазоха «Дон-Жуан із Коломиї», романі «Новий Йов», оповіданнях «Саша і Сашко», «Василь Гимен», «Гайдамака», «Старий каштелян» та ін. Як відомо, Захер-Мазох сам ототожнював себе з українськістю, ідентифікуючись як «русин» (у німецькому написанні – Ruthenen). За словами німецької україністки Анни-Галі Горбач, «завдяки своїм непересічним літературним талантам» удругий пол. XIX ст. саме Леопольд фон Захер-Мазох та Карл Еміль Францоз забезпечили належне місце східноєвропейської, у тому числі й української, теми у німецькомовній літературі [2].

До української школи в австрійській літературі примикає і німецькомовна творчість тих українських письменників, які жили і творили в умовах Австро-Угорщини і почали писати німецькою (Сидір Воробкевич, Ольга Кобилянська, Юрій Федькович, Іван Франко, Євгенія Ярошинська та ін.). Однак на тлі їхнього художньо зрілішого та естетично вищого доробку українською мовою оцей німецькомовний сектор текстів українських авторів виглядає досить периферійним.

Проте, якщо брати до уваги наукові літературознавчі підходи до західноукраїнського контексту тогочасної німецькомовної літератури Петра Рихла («українська школа в австрійській літературі») та Анни-Галі Горбач («українська тема в німецькій літературі»), то вважаємо за доцільнішу та більш виправдану гіпотезу германіста Юрія Прохаська про можливість історії галицької літератури та саме поняття «галицька література» [див. 10], що дає змогу під сфокусованішим кутом зору поглянути на мультикультуральну парадигму творчості Л. ф. Захер-Мазоха та її контекст.

Серед найвизначніших німецькомовних письменників Західної України XIX – початку XX ст., у чий творчості галицька тематика в контексті мультикультуралізму звучить повноголосо, поруч із Леопольдом фон Захер-Мазохом – Макс Шпербер, Карл-Еміль Францоз та Йозеф Рот, яких, окрім усього, об'єднує спільність українських «малих приватних вітчизн».

Отже, літературно-мистецький контекст творчості Л. ф. Захер-Мазоха тісно пов'язаний із австрійською німецькомовною літературою 2-ї пол. XIX ст., яка збагачувалася за рахунок полінаціональних іномовних культур, що детермінувалося гетероетнічним складом населення коронних земель. По суті проза Л. ф. Захер-Мазоха відіграла роль медіатора між західною та східно-слов'янською культурною ментальністю. Галицька топіка (в тому числі і пов'язані з нею міфи та стереотипи) стають важливою складовою німецькомовної літератури. А творцями галицької топіки в німецькомовному полі переважно є автори, пов'язані з Галичиною біографічно (Л. ф. Захер-Мазох, М. Шпербер, К.-Е. Францоз, Й. Рот та ін.).

Список використаних джерел

1. Вальо М. Л. Захер-Мазох і Україна / Марія Вальо // Всесвіт. – 1994. – № 3. – С. 152-155.
2. Горбач А.-Г. Українська тема в німецькій літературі / Горбач Анна-Галія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=2169>
3. Затонський Д. Чи існує австрійська література? / Д. Затонський // Затонський Д. Шлях через XX століття: Статті про німецькомовні літератури. – К.: Дніпро, 1978. – С. 236–255.
4. Захер-Мазох Л. Венера в хутрі : Повісті / З нім. перекл. Наталя Іванчук / Леопольд фон Захер-Мазох. – Львів : ЛА «Піраміда», 2008. – 236 с. – (Серія «Майстри Українського Перекладу»).
5. Михайлов А. В. Из источника великой культуры / А. В. Михайлов // Золотоесечение : Австрийская поэзия XIX-XX веков в русских переводах. – М., 1988. – С. 5-37.
6. Михайловский Н. К. Палка о двух концах / Н. К. Михайловский. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dlib.rsl.ru/viewer/01003960819#?page=214>
7. Нахлік Є. Рецепція Леопольда фон Захер-Мазоха в західноукраїнському літературному процесі XIX ст. / Євген Нахлік // Українська література в Австрії, австрійська — в Україні : Матеріали міжнародного симпозиуму. Київ, 1994. – С. 110-123.
8. Полубояринова Л. Захер-Мазох и Россия / Лариса Полубояринова. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pseudology.org/Literature/Zaxer_Mazox_Russia.htm
9. Полубояринова Л. Леопольд фон Захер-Мазох – австрійський письменник епохи реалізму / Лариса Полубояринова. – Санкт-Петербург : Наука, 2006. – 646 с.
10. Прохасько Ю. Чи можлива історія «галицької літератури»? (проспект дослідження) / Ю. Прохасько. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.humanities.org.ua/projects.php?pid=80>
11. Рихло П. Українська школа в австрійській літературі / Петро Рихло // Лексикон загального та порівняльного літературознавства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://litmisto.org.ua/?p=17733>
12. Цибенко Л. Післямова / Лариса Цибенко // Захер-Мазох Л. фон. Вибрані твори. – Львів, 1999. – С. 365–382.

13. Чернооченко А. «Фольклорна мудрість гуцулів в оповіданні-легенді Леопольда фон Захера-Мазоха «Опришок Магас» / Антоніна Чернооченко. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.abc-people.com/data/masoch/tvo3.htm>
14. Штейнбук Ф. Мазох – Єлінек: тілесно-міметична топологія кореляту сексуальності, або Літературно-збочена колізія складної простоти / Фелікс Штейнбук // Слово і час. – 2013. – № 3. – С. 64-72.
15. Kaszyński Stefan K. W cieniu habsburskich krajobrazów. Trzynaścieesejów o literaturze austriackiej / Stefan K. Kaszyński. – Poznań, 2006. – 239 s.
16. Kłańska M. Dalekood Wiednia. Galicja w oczach pisarzy niemieckojęzycznych (1772-1918) / Maria Kłańska. – Kraków : Towarzystwo autorów i wydawców prac naukowych «Uniwersitas». – Kraków, 1991. – 277 s.

Summary. The article investigates geo-cultural, historical and literary context of creativity by Leopold von Sacher-Masoch (late XIX – early XX century.). It is traced the origins of the Austrian writer's aesthetics; outlined the development of the German literature of the late nineteenth century, analyzed multicultural phenomenon of Halycia and the phenomenon of «German-Ukrainian prose.» Such key features as aesthetics of pessimism, metaphysics of will bring a key factor motivating the heroes of L. Sacher-Masoch' works to the philosophical outlook of Arthur Schopenhauer. On the front European scene in the 90's of the nineteenth century German literature was led by the authors' group «Moloda Vienna» in the face of Hugo von Hofmannsthal and Arthur Schnitzler. By contrast creative phenomenon of L. f. Sacher-Masoch matured and developed in the previous stage of Austrian literature (60-80-ies of the XIX century) development. Political, social, and cultural conflicts (mainly between Germany and Austria) and Multicultural mutual influence of the nationalities that were part of the Austro-Hungarian Empire – have been the determining factors in the ideological and aesthetic paradigm of works of L. f. Sacher-Masoch. Literary and artistic context of the works of L. f. Sacher-Masoch was closely associated with the Austrian German literature of the 2nd half of the nineteenth century, which was enriched by multinational foreign cultures that was determined by heterogeneous composition of the population of crown lands. In fact the prose L. f. Sacher-Masoch played the role of mediator between the Western and Eastern Slavic cultural mentality. Galician topography (including related myths and stereotypes) are an important component of German literature. And the creators of the Galician topics in the field of German-language are mainly the authors related to Galicia biographically (L. f. Sacher-Masoch, M. Shperber, K.-E. Frantsoz, J. Roth et al.).

Key words: masochism, Sacher-Masoch, historical, literary, geo-cultural context, German prose, realism, modernism.

Отримано: 16.07.2014 р.

УДК 811.111:821.111-4

Свідер І.А.

КОЛОРАТИВНА ЛЕКСИКА В РОМАНІ ВАЛЬТЕРА СКОТТА «АЙВЕНГО»

У статті розглядаються основні особливості семантики колоративів у романі Вальтера Скотта «Айвенго». Автор підкреслює важливість використання колоративної лексики у тексті роману, яка слугує невід'ємним елементом образності – основним засобом художнього відтворення письменником дійсності, та стверджує, що колоративи тут виконують образно-виражальну функцію, яка сприяє «візуалізації» оповіді.

Ключові слова: колоратив, семантика, лексема, образність, художня реальність.

Колір відіграє важливу роль у становленні та розвитку культури. Вже на ранніх стадіях формування первісного суспільства він був засобом позначення найважливіших галузей людського досвіду, допомагав орієнтуватися в просторі й часі, був ефективним засобом регулювання відносин між людиною та предметним світом. Людина сприймає інформацію про колір на основі свого досвіду, культури та освіченості в умовах життя спільності людей окремої країни.

Поняття про кольори знаходять відображення у словесних одиницях мови – у колоративах (кольороназвах, кольоролексемах, колірних прикметниках). Лінгвістичне осмислення мовної картини кольору базується на виявленні їх словесного багатства і розкритті їхньої внутрішньої форми, пізнанні різних семантичних перетворень та символізації, властивої для певного етносу.